

DONALD TUSK

HOUSE *of* TUSK

A J O G Á L L A M I S Á G Á R A

Vezetői összefoglaló

Donald Tusk és kormánya 2023 decembere óta számtalan ponton sértette meg a lengyel Alkotmányt és törvényeket, miközben szavakban épp a jogállamiság helyreállításán dolgozik. A jogsértések 12 pontja az alábbiak szerint foglalható össze:

1. Mentelmi joga ellenére jogellenesen tartóztatták le Marcin Romanowski ellenzéki képviselőt.
2. A lengyel közmédia vezetőit törvénysértő módon bocsátották el. Az üzemeltető cégeket törvénytelenül vonták felszámolási eljárás alá.
3. Egyes bírákat alkotmányellenesen elmozdítottak hivatalukból.
4. A bírák között önkényes megkülönböztetést alkalmaznak azon az alapon, hogy 2018 előtt vagy után nyerték el hivatalukat. Utóbbiakat kizárták egyes ügyek elintézéséből, miközben politikai hűségnyilatkozatot követelnek meg tőlük.
5. Politikai szempontok szerint próbálnak meg eltávolítani alkotmánybírókat hivatalukból.
6. A kormány csak a neki tetsző alkotmánybírószági határozatokat hirdeti ki és veszi figyelembe.
7. Jogellenesen eltávolították az ügyészség operatív vezetőjét, az államügyészt, és a kormányhoz lojális személyt neveztek ki a helyére.
8. Visszavonhatóvá tették a miniszterelnöki ellenjegyzés intézményét, lehetővé téve ezzel a visszamenőleges jogalkalmazást, kiüresítve ezzel a kormányfő politikai felelősségvállalását.
9. Törvénysértő módon megfosztották parlamenti mandátumuktól azon ellenzéki parlamenti képviselőket, akiket a bíróság köztársasági elnöki kegyelem ellenére ítélt el.
10. Letartóztatták Michal Olszewski atyát, akivel szemben a fogvatartása során megalázó és embertelen bánásmódot alkalmaztak.
11. A vonatkozó törvénnyel szembemenve, a jogforrási hierarchia sérelmével, rendeletben liberalizálták az abortuszt.
12. Az Alkotmányban megkövetelt, az egyházakkal való előzetes egyeztetés nélkül korlátozták a hittanoktatást az iskolákban.

HOUSE of TUSK

A J O G Á L L A M I S Á G Á R A

Bevezető

Lengyelországban 2023 decemberében hivatalba lépett a Donald Tusk vezette globalista-baloldali kormány, melynek egyik fő kampányígérete a jogállam „helyreállítása” volt. Az új kormány arra hivatkozott, hogy a 2015 és 2023 között kormányzó konzervatív kormány több intézkedése súlyosan sértette a jogállamiság elvét, így számukra minden eszköz „szentesített” annak „helyreállítása” céljából. Az érvelés kísértetiesen hasonlít arra, amit a 2022-es választások előtt Magyarországon is hallottunk a baloldal jogászaitól, köztük Fleck Zoltántól és Vörös Imrétől. A magyarországi baloldal szándéka is az volt, hogy a jogállam helyreállítására hivatkozással, akár minősített parlamenti többség hiányában kerüljék meg az Alaptörvényt, azaz nyúljanak nem jogállami eszközökhöz.

Ezen indokok mögé bújva a Tusk-kabinet az elmúlt bő egy év alatt sorozatosan szegte meg a lengyel Alkotmány és a törvények előírásait, valamint az alkotmányosság legalapvetőbb elveit. Miközben politikai ellenfeleiket vádolták ezzel, valójában ők maguk vették semmibe a jogállamiság követelményeit.

A lengyel baloldali receptnek máris több lelkes hazai rajongója akadt, akik felbátorodva a brüsszeli jóváhagyás mellett zajló varsói intézkedéseken, újramelegíténék a 2022 előtti, hasonló javaslatokat. A fentiek szerint magyar nézőpontból is alaposan indokolt a Tusk-kormány legaggasztóbb jogsértéseinek megismerése és bemutatása.

1. Mentelmi joga ellenére jogellenesen tartóztatták le Marcin Romanowski ellenzéki képviselőt.

Fő megállapítások:

- **2024. július 15-én az ellenzéki képviselőt őrizetbe vették az ügyészség határozata alapján, amely az igazságügyi minisztérium alá tartozik. Erre annak ellenére került sor, hogy a képviselő immunitást élvezett. Egyfelől lengyel parlamenti képviselőként (a Szejm július 14-én döntött mentelmi joga felfüggesztéséről), másfelől az Európa Tanács Parlamenti Közgyűlésének¹ (PACE) tagjaként is mentelmi jog illette meg, amely viszont a letartóztatása idején is fennállt.**
- **Az igazságügyi miniszter kijelentette, hogy a mentelmi jog nem jelenthet büntetlenséget, azonban a PACE csak 2024. október 2-án függesztette fel az érintett képviselő mentelmi jogát. Ebből következően a 2024. július 15-e és október 2-a közötti intézkedések jogellenesek voltak.**
- **A lengyel Legfelsőbb Bíróság 2024. szeptember 27-én kelt állásfoglalása szerint az őrizetbe vételt elrendelő Dariusz Korneluk nem Lengyelország államügyésze, ezért eljárása jogtalan. Az Ügyészségi Hivatal az állásfoglalást figyelmen kívül hagyta.**

Fő jogállamisági problémák: jogbiztonság sérelme, mentelmi jog sérelme, önkényes jogalkalmazás, tisztességes bírósági eljáráshoz való jog sérelme.

A lengyel Alkotmány 105. cikk (2) bekezdése határozza meg a mentelmi jogra vonatkozó formális szabályokat. Ugyanezen cikk (5) bekezdése szerint a képviselők őrizetbe vételéhez vagy letartóztatásához főszabály szerint szükség van a Szejm hozzájárulására. 2024. június 19-én Adam Bodnar igazságügyi miniszter, aki egyben hivatalból a legfőbb ügyész is, a Szejm házelnökéhez fordult annak érdekében, hogy a parlament függesztesse fel Romanowski képviselő mentelmi jogát.

A Szejm július 12-én megszavazta az előterjesztést, ezt követően pedig Romanowski ellenzéki képviselőt előzetes letartóztatásba helyezték.

2024. január 18-a óta Romanowski a PACE megválasztott tagja, ezért az Európa Tanács kiváltságairól és mentességeiről szóló Általános Megállapodás 15. cikke értelmében mentelmi jog illette meg.

Ennek felfüggesztésére – az illetékes belföldi szerv vonatkozó indítványa után – kizárólag a PACE jogosult. A PACE felhívta a lengyel hatóságokat, hogy a testület döntése előtt ne foganosítsanak semmilyen intézkedést a képviselőjükkel szemben, amelyről a Szejm elnökét is tájékoztatta. A PACE

¹ N.B. Nem Európai Unió intézményéről van szó.

HOUSE of TUSK

A J O G Á L L A M I S Á G Á R A

végül 2024. október 2-án felfüggesztette Romanowski mentelmi jogát, mely azonban nem teszi jogszerűvé az ezt megelőzően vele szemben elkövetett jogsértéseket.

Az ügyhöz hozzátartozik, hogy a Legfelsőbb Bíróság 2024. szeptember 27-én kelt állásfoglalása szerint az őrizetbe vételt is elrendelő Dariusz Korneluk nem Lengyelország államügyésze, ezért eljárása szem minősíthető jogszerűnek. Az Ügyészségi Hivatal az állásfoglalást nem vette figyelembe. Az ügyészséggel kapcsolatos vitákkal a későbbiekben még részletesebben foglalkozunk.

2. A lengyel közmédia vezetőit törvénysértő módon bocsátották el. Az üzemeltető cégeket törvénytelenül vonták felszámolási eljárás alá.

Fő megállapítások:

- **Donald Tusk kormánya határozatot fogadott el a lengyel közmédia pártatlanságának helyreállításának céljából.**
- **Ennek következtében másnap felmentették a Lengyel Televízió, a Lengyel Rádió és a Lengyel Sajtóügynökség vezérigazgatóit és új felügyelőbizottsági elnököket neveztek ki az élükre, akik aztán biztonsági őrök kíséretében hatoltak be az intézmények épületébe.**
- **A kultúráért felelős miniszter intézkedései összeegyeztethetetlenek a demokratikus jogállam elveivel, mert**
 - **az intézkedések során a médiatörvényt megkerülve a cégtörvényt alkalmazták, a közmédiát érintő változtatások tekintetében pedig jogsértő módon elvonták a Nemzeti Médiatanácsjogköreit, valamint**
 - **a közszolgálati műsorszolgáltató cégek felszámolás alá helyezése jogalap nélkül történt.**

Fő jogállamisági problémák: sajtószabadság sérelme, a jogbiztonság sérelme önkényes jogértelmezés által.

2023. december 19-én Lengyelországban Donald Tusk kormánya határozatot fogadott el „A jogrend, valamint a közmédia és a Lengyel Sajtóügynökség pártatlanságának és integritásának helyreállításáról” címmel. A későbbi jogsértéseknek megágyazó kormányhatározat szerint a közmédia az előző kormány alatt a politika alárendeltjévé vált, párt- és kormánypropaganda szócsöveként használták azt, valamint gyűlöletbeszédet terjesztett a korábbi kormány kritikusaival szemben.

Ezt követően Bartłomiej Sienkiewicz kulturális és nemzeti örökségvédelmi miniszter a Lengyel Televízió, a Lengyel Rádió és a Lengyel Sajtóügynökség vezérigazgatóit felmentette és új felügyelőbizottságokat alakított ki. Másnap a magukat a felügyelőbizottságok új elnökének nevező személyek biztonsági őrök kíséretében behatoltak a fenti médiainstanzmények épületeibe és puccsszerű körülmények között foglalták el pozíciójukat. A TVP Info közszolgálati csatorna adását megszakították.

A kormány médiahatalom-átvételét szolgáló személycserék ugyanakkor nélkülözték a kellő jogalapot.

A lengyel közszolgálati műsorszolgáltató cégek különleges jogállással rendelkeznek, amelyet az 1992. december 29-i műsorszolgáltatási törvény és a Nemzeti Médiatanácsról szóló 2016. július 22-ei törvény szabályoz. A Lengyel Sajtóügynökség jogállását külön normatív jogszabály határozza meg, a Lengyel Sajtóügynökségről szóló 1997. július 31-ei törvény. Amint azt az Alkotmánybíróság 1995. december 13-i

HOUSE of TUSK

A J O G Á L L A M I S Á G Á R A

határozatában (ref. W 6/96.) is megerősítette „a műsorszolgáltatási törvény vonatkozó rendelkezései a kereskedelmi törvénykönyv rendelkezéseihez képest különleges rendelkezések jellegével bírnak.” Ez azt jelenti, hogy a lex specialis műsorszolgáltatási törvényt kell alkalmazni ebben az ügyben, hiszen a jogelvek szerint a különleges szabály lerontja az általános szabályt.

A közszolgálati műsorszolgáltatók és a Lengyel Sajtóügynökség foglalkoztatottjai kinevezésére és elbocsátására vonatkozó szabályokat a Nemzeti Médiatanácsra vonatkozó törvény 2. cikkének (1) bekezdése fekteti le. Mindezek alapján tehát nem a miniszter által alaptalanul hivatkozott kereskedelmi társaságokról szóló törvény rendelkezései irányadóak, hanem a Nemzeti Médiatanácsra vonatkozó szabályok.

2023. december 27-én Bartłomiej Sienkiewicz miniszter bejelentette, hogy a fent nevezett cégeket felszámolási eljárás alá helyezték. A társaságok jogállása ugyanakkor különleges, sajátos közfeladatot ellátó szervezetnek minősülnek. Céljuk nem terjed ki nyereségtermelés vagy más gazdasági cél megvalósítására. Amint az Alkotmánybíróság 2024. január 18-i határozatában (Ref. K 29/23.) rámutatott, a hatályos jogszabályok szerint „a közszolgálati műsorszolgáltatók nem szüntethetők meg és nem számolhatók fel.” A közszolgálati rádiós, és televíziós műsorszolgáltatók megszüntetése tehát csak a műsorszolgáltatási törvények párhuzamos módosításával lett volna megvalósítható.

A Tusk-kormány tehát sorozatos törvényszegések árán, puccsszerűen fejezte le a lengyel közmédiát, kiiktatva a vele szemben kritikusként bélyegzett hangokat.

3. Egyes bírákat alkotmányellenesen elmozdítottak hivatalukból.

Fő megállapítások:

- **Adam Bodnar igazságügyi miniszter egyértelműen politikai okokból gyakorol nyomást az igazságszolgáltatásra azáltal, hogy alkotmányellenes és törvénytörő módon próbált meg elbocsátani bírósági elnököket és alelnököket pozíciójukból.**
- **Az Alkotmánybíróság 2024. október 16-án hozott döntésében megállapította, hogy bíróságok elnökeinek és alelnökeinek elbocsátására csak a Nemzeti Igazságszolgáltatási Tanács részvételével kerülhet sor, ellenkező esetben az ilyen aktusok sértik a bírói függetlenségre vonatkozó alkotmányos garanciákat.**

Fő jogállamisági problémák: az igazságszolgáltatás függetlenségének és a hatalmi ágak szétválasztásának sérelme.

A lengyel Alkotmány megteremti azt az alapvető közjogi keretrendszert, amelynek megfelelően az igazságszolgáltatás személyi és szervezeti értelemben is önállóan, a többi hatalmi ágtól függetlenül tud működni. Az Alkotmány 178. cikk (1) bekezdése kimondja, hogy a bírók feladatuk ellátása során függetlenek, csak az Alkotmánynak és a jogszabályoknak vannak alávetve. A 179. cikk kimondja, hogy a bírókat a köztársasági elnök határozatlan időre nevezi ki a Nemzeti Igazságszolgáltatási Tanács javaslatára. A 180. cikk főszabályként kimondja, hogy a bírók nem mozdíthatóak el hivatalukból, felfüggesztésükre és áthelyezésükre nincs lehetőség, ezekre kizárólag bírósági határozat alapján, jogszabályban rögzített esetekben kerülhet sor.

Az igazságszolgáltatás működésének fontos alapelve, hogy az ügyek elosztásába a bíróságok elnökeinek/alelnökeinek nincs beleszólása, ugyanis azt egy program véletlenszerű módon végzi el.

A jogállami normák és a bírói függetlenség sérelmének egyik kiemelkedő példája, hogy 2024. január 18-án az igazságügyi miniszter megpróbálta elmozdítani hivatalából a Varsói Fellebbviteli Bíróság elnökét, Piotr Schab-ot. Egyfelől kérelmezte a bírói tanácsok tagjainál az elnök elbocsátását, ezzel egyidejűleg pedig felfüggesztette őt. A vonatkozó jogszabály értelmében a bíróknak 30 napjuk van dönteni a kérelemről, amennyiben nem döntenek, úgy a miniszter maga járhat el. Abban az esetben viszont, ha a bírók nem támogatják a kezdeményezést, úgy a miniszter köteles fellebbezni a Nemzeti Igazságszolgáltatási Tanácshoz. Jelen esetben a bírók még aznap, egyhangúlag elutasították a döntést, a szavazás eredményéről pedig tájékoztatták a minisztert.

Bodnar ezt követően közölte, hogy a bírók álláspontját nem tekinti válasznak, ezért a törvényben előírt 30 napos határidő eltelté után elmozdította az elnököt a bíróság éléről, és helyére mást nevezett ki. Megjegyzendő, hogy a jogszabály nem támaszt formai követelményeket a miniszter tájékoztatása

HOUSE of TUSK

A J O G Á L L A M I S Á G Á R A

tekintetében, ezért a miniszter eljárásának jóhiszemősége vitatható, a mögöttes politikai szándék aligha kétséges. Az esetet az Alkotmánybíróság is vizsgálja.

A miniszter hasonlóan járt el a Poznani Bíróság esetében is. Ebben az esetben a bíróság megszavazta az elnök elmozdítását, azonban annak jogszerűségét a Nemzeti Igazságszolgáltatási Tanács vitatta, ugyanis az a bíró is szavazott, aki ideiglenes helyettesként a felfüggesztett elnök helyére került. A miniszter az elfogultsági aggályok ellenére 2024. január 18-án elmozdította pozíciójából az elnököt és az alelnököket.

Az igazságügyi miniszter 2023 decemberében a Radomi Bíróság frissen kinevezett elnökének kinevezését még a hivatali munkája tényleges megkezdését megelőzően – minden jogalap nélkül – visszavonta.

A miniszter a Varsói Regionális Bíróság elnökét és elnökhelyetteseit is el akarta mozdítani 2024 júniusában. Ebben az esetben az adott bíróság tanácsának tagjait is felfüggesztette, majd új bírókkal feltöltve a tanácsokat megszavazták a kormány számára kívánatosnak tartott bírósági személycseréket.

A fenti példák mutatják, hogy a Tusk-kormány aktívan beavatkozik a bírói vezetők elmozdításába és kinevezésébe, jogszabályellenes személycseréket eszközöl.

4. A bírák közötti önkényes megkülönböztetést alkalmaznak azon az alapon, hogy 2018 előtt vagy után nyerték el hivatalukat. Utóbbiakat kizárják egyes ügyek elintézéséből, miközben politikai hűségnyilatkozatot követelnek meg tőlük.

Fő megállapítások:

- A jelenlegi kormány és a mögötte álló parlamenti többség alá akarja ásni a Nemzeti Igazságszolgáltatási Tanács legitimitását, amelyből következik a Tanács részvételével 2018 óta lezajlott bírói kinevezések érvényességének vitatása is.
- 2023. december 20-án a Szejm kiadott egy állásfoglalást arról, hogy a Nemzeti Igazságszolgáltatási Tanács összetétele nem alkotmányos, ezért felszólította tevékenységének beszüntetésére. Az állásfoglalásnak nem volt normatív tartalma, jogi kötőereje.
- 2024. február 6-én az igazságügyi miniszter rendeletben zárta ki a 2018 óta kinevezett bírák részvételét bizonyos ügyek eldöntéséből. Az Alkotmánybíróság május 16-án megállapította a rendelet alkotmányellenességét.
- 2024. július 12-én a Szejm elfogadott egy törvényt, amely lerövidítette a Nemzeti Igazságszolgáltatási Tanács ciklusát és kizárta a 2018 után kinevezett bírósági tagokat a tanácsi pozíciók betöltéséből. Andrzej Duda elnök a törvényt vizsgálatra megküldte az Alkotmánybíróságnak.
- 2024. szeptember 6-án az igazságügyi miniszter javaslatot tett arra, hogy azok a bírók, akiket 2018 óta neveztek ki, ún. „tevékeny megbánás” tanúsítása esetén maradhatnak pozíciójukban. A javaslatot többek között a Velencei Bizottság is elítélte.

Fő jogállamisági problémák: igazságszolgáltatás függetlenségének sérelme, hatalmi ágak szétválasztásának sérelme, törvényes bíróhoz való jog sérelme.

Az Alkotmány 187. cikke meghatározza, hogy kik azok, akik *ex officio* tagjai a Nemzeti Igazságszolgáltatási Tanácsnak, illetve rögzíti, hogy 15 tagot a bírák közül kell kiválasztani. A jogszabályok azonban azt nem határozták meg, hogy kik jogosultak megválasztani az említett 15 tagot. Korábban az Alkotmánybíróság ezt a rendelkezést alkotmányellenesnek ítélte és megállapította, hogy amennyiben a bírák közül kell választani, akkor a bírák maguk jogosultak eldönteni, hogy kik kerüljenek közülük a Tanácsba.

A Tusk-kormány mögött álló Szejm vitatja a Nemzeti Igazságszolgáltatási Tanács összetételének alkotmányosságát, ezáltal pedig közvetlen módon az igazságszolgáltatás intézményes legitimitását is kikezdi.

Egy igazságügyi miniszteri rendelet kizárta a 2018 után kinevezett bírókat bizonyos ügyek elintézéséből. Az Alkotmánybíróság 2024. május 16-án a rendelettel kapcsolatosan megállapította, hogy az az Alkotmányba ütközik, mert sérti a bírói függetlenség elvét.

A Tusk-kormány egyértelművé tette, hogy korlátozni kívánja a bírói tanácsi pozíciók betöltését úgy, hogy a 2018 óta kinevezett közel 3000 bírót nem engedik pályázni, a jelenleg mintegy 10 000 szolgálatot teljesítő bíró közül. Az ilyen nagyszámú kizárás egyértelműen sérti az egyéni elbírálás követelményét és megbélyegzi a bírókat. Ebbéli aggályainak a Szenátus is hangot adott és módosítási javaslatokkal küldte vissza a tervezetet az alsóháznak, amely viszont azokra tekintet nélkül megszavazta az eredeti javaslatot. Az államfő a törvényt megküldte az Alkotmánybíróságnak, amely jelenleg is vizsgálja annak alkotmányosságát, így a rendelkezés egyelőre nem lépett hatályba.

Az igazságügyi miniszter 2024. szeptember 6-án közzétett javaslata szerint a 2018 után kinevezett bírókat három kategóriába kell sorolni. Az elsőbe azok kerülnek, akik az Alkotmányban rögzített előmenetelnek megfelelően kerültek kinevezésre, őket semmilyen retorzió nem éri. A másodikba azok kerülnek, akik aktívan részt vettek a konzervatív kormány által bevezetett igazságügyi reformban, őket véglegesen ki kell zárni a különböző beosztások betöltéséből és az előléptetéseiket megelőzően elfoglalt szintekre kell őket visszaszorítani. A harmadik csoportba azok tartoznak, akik ugyan támogatták a reformokat, de aktívan nem vettek részt az átalakításban. Számukra létrehoznák a „tevékeny megbánás” intézményét, amely értelmében, egy nyilvános közleményben ki kell mondaniuk, hogy hibáztak, amikor támogatták ezeket a reformokat. A tervek szerint a harmadik csoportba tartozó bírók újra beadhatják a pályázatukat a korábban megszerzett pozícióikra, de az elbírálásnál figyelembe fogják venni a múltjukat.

A Nemzeti Igazságszolgáltatási Tanács emlékeztett arra, hogy a fentiek nemcsak alkotmányellenesek, de példátlanok is a lengyel történelmet tekintve. Ilyenre kizárólag a sztálini szovjet időkben volt példa, de sem 1918 után, sem a náci Németországban, sem pedig 1989-ben nem került sor hasonló intézkedésekre.

A fenti javaslatot a Velencei Bizottság is súlyosan aggályosnak minősítette. A Bizottság [kifejtette](#), hogy a Nemzeti Igazságszolgáltatási Tanács (személyi) döntéseinek *ex tunc* hatályú érvénytelenítése semmilyen módon nem illeszthető bele a jogállamiság koncepciójába. Véleményében a Bizottság arra is rámutatott, hogy amennyiben a pályázatokból kizárt bíróknak nincs lehetősége az adott döntés érdemi, bírósági felülvizsgálatra, úgy sérül a tisztességes eljáráshoz való joguk. A Legfelsőbb Bíróság álláspontja szerint a függetlenség tesztjét mindenki vel szemben alkalmazni kell és csak a jog által megszabott keretek között van helye a vizsgálatok lefolytatásának.

5. Politikai szempontok szerint próbálnak meg eltávolítani alkotmánybírókat hivatalukból.

Fő megállapítások:

- 2015-ben alkotmányos vita alakult ki arról, hogy az Alkotmánybíróság tagjai mikor választhatóak meg, aminek hatására a PO által dominált Szejm által idejekorán megválasztott alkotmánybírókat a konzervatív köztársasági elnök nem fogadta el.
- A Tusk-kormány számos alkotmányos aggályt felvető döntést hozott meg az Alkotmánybírósággal kapcsolatban, így alkotmánybíróági döntéseket „semmisítettek meg” és az alkotmánybírók mandátumának lejáratát megelőző megszűnéséről rendelkeztek.

Fő jogállamisági problémák: erga omnes érvényességi elv megsértése, jogállamiság és jogbiztonság sérelme, hatalmi ágak szétválasztásának sérelme.

2015 őszén, a korábbi PO-kormány utolsó hónapjaiban a Szejm öt új bírót választott az Alkotmánybíróság tagjai közé, akiknek a hivatali ideje már az új Szejm megalakulása után kezdődött volna. A megválasztott bírók a köztársasági elnök feleskető aktusa hiányában nem léptek hivatalba.

Utóbb az ötből két bíró esetében az Alkotmánybíróság alkotmányellenesnek találta a megválasztásuk jogalapját, mert az Alkotmány 194. cikk (1) bekezdése szerint az Alkotmánybíróság tagjait abban a ciklusban kell megválasztani, amikor a tisztség megüresedik. Ekkorra azonban az új Szejm már öt új alkotmánybírókat választott meg, akik az elnök előtt esküt is tettek és hivatalba léptek.

A jelenlegi kormány (a PO vezetésével) véleménye szerint három – általuk 2015-ben megválasztott – bíró kinevezése szabályszerűen történt, ezért az Alkotmánybíróság összetétele a PiS kormányzata alatt jogellenes volt, mivel már betöltött helyekre történtek új kinevezések.

A kormány 2023 decemberétől kezdve az Alkotmánybíróság döntéseit olyan megjegyzéssel hozza nyilvánosságra, miszerint a testületben olyan személyek vannak, akik nem jogosultak döntéshozatalra. Bár ennek nincs közvetlen jogi következménye, kétségtelenül alkalmas a jogba és jogbiztonságba vetett bizalom aláásására.

Az eskalációt fokozva 2024 márciusában a Szejm határozatot fogadott el, amely az Alkotmánybíróság működését és a 2015-2023 közötti „alkotmányos válság” következményeit érintette, egyenesen kétségbe vonva az Alkotmánybíróság legitimitását. A döntés tartalmazza az Alkotmánybíróság mintegy 100 ítéletének megsemmisítését (!), valamint rendelkezik az Alkotmánybíróság valamennyi bírójának hivatali idejének lejáratáról. Ezt követően megszüntették az Alkotmánybíróság határozatainak közzétételét a Hivatalos Lapban, függetlenül az eljáró tanács összetételétől.

A döntéseket a lengyel emberi jogok biztosa és a Velencei Bizottság is élesen bírálta.

6. A kormány csak a neki tetsző alkotmánybírósági és bírósági határozatokat hirdeti ki és veszi figyelembe.

- **A lengyel jogszabályok szerint az Alkotmánybíróság határozatai azzal válnak érvényessé, ha azokat a miniszterelnök a hivatalos lapban közzéteszi.**
- **A kormányzat szisztematikusan kétségbevonja az Alkotmánybíróság legitimitását akkor, amikor számukra nem kedvező döntést hoznak.**
- **Az igazságügyi miniszter a Legfelsőbb Bíróság legitimitását is aláássa.**

Fő jogállamisági problémák: hatalmi ágak szétválasztása, az igazságszolgáltatás függetlensége, jogbiztonság.

6.1. Az Alkotmánybíróság határozatainak szelektív elismerése. Lengyelországban a hatalmi ágak szétválasztásának elvének szempontjából sajátos módon az Alkotmánybíróság határozatai akkor váltanak ki joghatást, ha azokat a miniszterelnök közzéteszi a „Lengyel Közlönyben”.

Bár egy jogállamban e szabály pusztán jogtechnikai töltetű lenne, a Tusk-kormányzat visszaélészerűen alkalmazza a – szerintük illegitim – testület számára előnytelen határozatainak negligálására.

Ha közzétételre is kerül egy határozat, arra a kormányzat megjegyzéseivel kiegészítve kerül sor. A legtöbb esetben azonban a közzététel elmarad. Figyelmen kívül hagyták például az Alkotmánybíróság azon határozatát, amely megtiltotta volna az igazságügyi miniszter számára, hogy bírósági vezetőket mentsen fel az Országos Igazságszolgáltatási Tanács jóváhagyása nélkül. Hasonlóan járt el Barbara Nowacka oktatási miniszter is akkor, amikor az iskolai vallásoktatásra vonatkozó rendeletének alkalmazását függesztette fel ez a fórum.

6.2. A Legfelsőbb Bíróság határozatainak szelektív tiszteletben tartása. Nemcsak az Alkotmánybíróság, hanem a Legfelsőbb Bíróság ítéleteinek jogalapját is számos esetben kétségbe vonja az új kormányzat. Bodnar mint igazságügyi miniszter és egyben legfőbb ügyész visszavont egy, a korábbi miniszter által jegyzett ügyészégi indítványt. A visszavont indítvány arra irányult, hogy a bíróság hozzon döntést abban az eljárási kérdésben, hogy ki lehet fél a perben a nem megváltoztatására irányuló kereset esetén. A Legfelsőbb Bíróság álláspontja szerint azonban a miniszter ezen a lépése jogszerűtlen volt, az eljárást pedig folytatni kell. A miniszter közleményében már előzetesen semmisként hivatkozott a később megszületendő bírói döntésre, sőt, az Országos Igazságszolgáltatási Tanácsnál kezdeményezte az eljáró bírák felmentését is, ezt azonban visszautasították.

Ugyancsak aggályos folyamat zajlik a Legfelsőbb Bíróság önálló testülete, a Rendkívüli Ellenőrző és Közjogi Kamara legitimitációjának aláásása tekintetében a kormányzat részéről. Ez a testület dönt a

HOUSE of TUSK

A J O G Á L L A M I S Á G Á R A

választások eredményének érvényességéről, ezáltal kiemelt szerepet betöltve a demokratikus legitimáció során. Bodnar még alapvető jogok biztosaként, sőt, a 2023-mas választást követően is elfogadta a kamarának a választás érvényességéről szóló döntéseit. 2024-ben viszont már elfogultnak címkézte ezt a szervet és az európai parlamenti szavazásról szóló ülésre el sem ment, holott az ügyészség álláspontját hivatalból kellett volna képviselnie. Ez a jelenség különösen aggasztó a 2025 tavaszi elnökválasztás előtt, melynek eredménye – amennyiben az a kormányoldal számára kedvezőtlenül alakul – kétségbe vonhatóvá válhat. Jelenleg a köztársasági elnök jelenti az egyetlen érdemi ellensúlyt a kormány hatalomgyakorlásával szemben, így az államfőválasztás eredménye kulcsfontosságú Lengyelország jövője szempontjából.

7. Jogellenesen eltávolították az ügyészség operatív vezetéséért felelős államügyészt, és saját emberüket nevezték ki a helyére.

Fő megállapítások:

- Lengyelországban a kormánynak alárendelt ügyészségi modell működik, de 2023-ban az ügyészséget közvetlenül vezető államügyész (tehát a legfőbb ügyészi posztot is betöltő igazságügyi miniszter helyettese, az ügyészség szakmai vezetője) jogkörét jelentősen megerősítette még a PiS-kormány, ezért ez egy különösen fontos hatalmi pozíció lett.
- A Tusk-kormány igyekszik mindent megtenni annak érdekében, hogy nekik megfelelő ember kerüljön ebbe a pozícióba, ezért a korábbi államügyész megbízatásának jogszerűtlenségét igyekeznek alátámasztani.
- A korábbi államügyésszel szemben erőszakkal is felléptek, irodájába távollétében behatoltak. Egyúttal más, alsóbb szintű ügyészek is üldöztetésnek vannak kitéve, amely a folyamatban lévő büntetőeljárások lefolytatását is akadályozza.

Fő jogállamisági problémák: a köztársasági elnök megkerülése, az államügyész jogszerű megbízatásának megkérdőjelezése, az államügyész és alsóbb szinten dolgozó ügyészek meghurcolása, a büntető ügyekben hozott ítéletek legalitása és jogbiztonság sérelme.

7.1. A lengyel ügyészségről általában

Lengyelországban a kormánynak alárendelt ügyészségi modell működik, az ügyészi szervezet élén az igazságügyi miniszter áll, aki ex officio legfőbb ügyész is. A minisztert széleskörű irányítási és utasítási jogosítványok illetik meg, így a szervezet működésére a törvények erejénél fogva jelentős befolyással bír. A négy szintű ügyészségi szervezetrendszer azonban már elkülönül az igazságügyi minisztériumtól. Csúcsán a Nemzeti Ügyészségi Hivatal áll, amit a legfőbb ügyész (igazságügyi miniszter) első helyettese, az államügyész vezet, aki pedig nem politikus, hanem tényleges ügyész. Az államügyész tehát az ügyészséget szakmailag, operatív módon vezető tisztségviselő, akit a miniszterelnök nevez ki a köztársasági elnök véleményének kikérését követően, felmentéséhez viszont már a köztársasági elnök ellenjegyzése is szükséges. Ez a struktúra működött Lengyelországban a 2010 és 2016 közötti időszak kivételével, amikor is ideiglenesen áttértek a független modellre, de a PiS hatalomba való visszatérése után visszaállították a korábbi koncepciót. Egy 2023 júliusában (tehát még a kormányváltás előtt) elfogadott módosítás következtében az államügyész jogosítványait megerősítették, hatásköreit kiterjesztették, emiatt ez a pozíció még inkább felértékelődött.

Lengyelország 2023 decemberében csatlakozott az Európai Ügyészséghez.

7.2. Az utóbbi idők aggályos történései a lengyel ügyészséget illetően

A kormányváltás után tehát a legfőbb ügyészi pozíció is Adam Bodnar igazságügyi miniszter kezében összpontosult, de mozgásterét jelentősen korlátozta az, hogy a szakmai vezetőnek tekinthető államügyészi posztot továbbra is a korábbi miniszterelnök által kinevezett Dariusz Barski látta el, aki a köztársasági elnök írásbeli hozzájárulása nélkül nem mozdítható el. Az új kormányzat hatalmának kiterjesztése érdekében ezen a helyzeten mindenképpen változtatni akart.

A kormány ezért arra hivatkozott, hogy Dariusz Barskit korábbi nyugdíjazására tekintettel joghatályosan nem nevezhették ki államügyésszé. Ezzel párhuzamosan pedig Tusk a köztársasági elnök véleményének kötelező kikérése nélkül – azaz jogszabálysértő módon – egy új „megbízott” államügyészt (Jacek Bilewiczet) nevezett ki. A kormány érvelése már csak azért is önellentmondásos, mert ha Barski kinevezése érvénytelen volt, úgy minden intézkedése is, többek között Bilewicz sem lehetett a Nemzeti Ügyészségi Hivatal ügyésze, államügyészi kinevezése így ugyancsak érvénytelen. Egyúttal Barski minden intézkedésének semmisnek minősítésével számos ügyészi kinevezése érvénytelenné válna, akik viszont eljártak a különböző büntetőügyekben. Törvényes ügyész híján pedig nincs törvényes vád, azaz sérül a tisztességes eljáráshoz való jog, megkérdőjeleződik a meghozott ítéletek jogszerűsége, ami beláthatatlan jogbiztonsági problémákat idézhetne elő. A lengyel Legfelsőbb Bíróság viszont ítéletével kimondta, hogy Barski államügyészi kinevezése érvényes volt, és az nem csak ideiglenes, a bíróság döntését viszont a Tusk-kormány továbbra is vitatja. Jelenleg tehát vitatott, hogy ki tölti be az államügyész tisztségét, hiszen a vonatkozó bírói döntés szerint továbbra is Barski, míg az ügyészséget irányító kormány szerint az általuk Bilewiczet követően, később kinevezett Dariusz Korneluk. Hangsúlyozandó, hogy a kormány egy számos logikai és jogbiztonsági aggályt felvető érvelés mellett, és egy egyértelmű bírói döntés önkényes ismételt figyelmen kívül hagyásával jutott el erre a következtetésre.

2024 januárjában az ügyészség vezetői az Európai Bizottsághoz, valamint az Európai Parlamenthez fordultak, tudva azt, hogy korábban igen nagy figyelmet fordítottak a lengyel jogállamiság értékelésére, azonban az uniós szervek mindeddig nem találtak kivétnivalót a leírtakban.

2024. január 24-én Bodnar és Bilewicz büntetés-végrehajtási tisztek oldalán behatolt a Nemzeti Ügyészségi Hivatalba, amikor Barski vidéken tartózkodott. Mindezt úgy tették, hogy az Alkotmánybíróság ideiglenes intézkedésében megtiltotta, hogy bármilyen formában akadályozzák az államügyész feladatainak ellátásában. De nemcsak Barskit hurcolták meg, számos esetben az új vezetés által megbízhatatlannak vélt ügyészeket áthelyezték más beosztásba. Bilewicz „hivatalba lépését” követően számos ügyészségi vezetőt bocsátott el, blokkolta az információs rendszerekhez való hozzáférésüket, továbbá befagyasztatta a Lengyel Nemzeti Banknál vezetett számláikat is. Az ügyészségi szervezetrendszeren belül különböző csoportokat is létrehozott, amelyek feladata a PEGASUS-rendszer

megvásárlásának és használatának kivizsgálása, valamint a szmolenszki repülőtéri balesetet vizsgáló bizottság tevékenységének felülvizsgálata. Az államügyész katonai helyettesét is gátolták a munkavégzésben, jogellenesen elvonták a feladatköreit. Ez azért is különösen kényes, mert hozzá tartozott a titkosszolgálatok felügyelete is, így nemzetbiztonsági szempontból is kiemelten fontos információk birtokába került a helyére „kinevezett” ügyész. Tovább súlyosítja a helyzetet, hogy az újonnan pozícióba helyezett ügyészek megkérdőjelezzik korábbi kollégáik kinevezésének jogszerűségét, és előfordul, hogy egymás intézkedéseit nem tekintik legitimnek. Ugyanez a jelenség a bíróságoknál is előfordul. Nem kivétel nélküli, hogy a fellebviteli bíróságok azért érvénytelenítenek ítéleteket, mert megkérdőjelezzik az azokat meghozó bírák jogállását.

A de facto ügyészségi hatalomátvételt követően a korábbi PiS-kormányzat politikusai, tisztségviselői ellen általánossá váltak a politikai üldöztetések is. Példaként említhető Mateusz Morawiecki volt miniszterelnök, Mariusz Blaszczak volt miniszterelnök-helyettes és nemzetvédelmi miniszter, jelenlegi frakcióvezető vagy éppen a most is Magyarországon tartózkodó Marcin Romanowski volt igazságügyi miniszterhelyettes ügye is. Tanulságos összefüggés, hogy utóbbi kapcsán Michal Wawrykiewicz lengyel európai parlamenti képviselő, az Európai Néppárt frakciójának jogállamisági felelőse élesen bírálta Magyarországot, egyúttal kötelezettségszegési eljárás kezdeményezését szorgalmazta azért, mert hazánkban menedékjogot kapott, illetve nem teljesítjük az európai elfogatóparancsot. (Wawrykiewicz egyébként a Tisza Párt október 23-i gyűlésén is felszólt.)

A folyamatos jogsértések mellett az új vezetés azzal igyekszik legitimálni a belső leszámolást, hogy vizsgálják a PiS-kormányok alatt elkövetett állítólagos ügyészségi jogsértéseket is. A 2025. január elején közzétett jelentésükben azt állapították meg, hogy a korábbi vezetés alatt politikai indíttatásból folytattak le, illetve szüntettek meg büntető eljárásokat. Ez a jelentés még nem egy teljes körű vizsgálat eredménye, összesen közel hatszáz eljárást címkéztek politikai célzatúnak. Bodnar kilátásba helyezte azt is, hogy a vizsgálat végeztével fegyelmi, illetve büntető eljárásokat fognak indítani az érintett ügyészekkel szemben, valamint az idő előtt megszüntetett eljárásokat újra fogják indítani. Ide sorolandó két Kaczynskival kapcsolatos ügy is, amelyek a varsói Két Torony (Two Towers) nevű projekttel függenek össze. Kifogásolják továbbá a jelentésben azt is, hogy 2015 és 2023 között több akkori ellenzéki aktivistával és üzletemberrel szemben álláspontjuk szerint mindenféle jogalapot nélkülözve léptek fel.

8. Visszavonhatóvá tették a miniszterelnöki ellenjegyzés intézményét, lehetővé téve ezzel a visszamenőleges jogalkalmazást, kiüresítve ezzel a kormányfő politikai felelősségvállalását.

Fő megállapítások:

- **Törvénymódosítással lehetővé tették a lengyel miniszterelnök számára, hogy már általa ellenjegyzett kinevezéseket visszavonjon. Súlyos garanciális problémákat vet fel, ha a kormány tagjának ellenjegyzése visszavonhatóvá válik, hiszen a végrehajtó hatalom ezen keresztül viseli a politikai felelősséget.**

Fő jogállamisági problémák: jogbiztonság sérelme, jogforrási hierarchia megsértése.

A köztársasági elnök bizonyos döntései miniszteri vagy miniszterelnöki ellenjegyzéshez kötöttek. (Ez a kontinentális jogban meggyökeresedett jogintézmény, hiszen a nemzet egységét szimbolizáló államfő döntése miatt más vállalja a politikai felelősséget.)

Ebben az esetben egy kinevezés kapcsán megtörtént a miniszterelnöki ellenjegyzés, amit Donald Tusk – saját aláírását követően, utólag – szeretett volna visszavonni. A konkrét egyedi ügyben a vita kezdetén még Donald Tusk nyilatkozatából kiderül, hogy felismerte, hogy jogi akadályai vannak az ellenjegyzés visszavonásának.

Ennek érdekében egy törvénymódosítással lehetővé tették a lengyel miniszterelnök számára, hogy a lemondjon a politikai felelősségről és döntését minden esetben utólag különösebb garanciák vagy következmények nélkül visszavonhassa.

9. Törvénytörtő módon megfosztották parlamenti mandátumától azon ellenzéki parlamenti képviselőket, akiket a bíróság köztársasági elnöki kegyelem ellenére ítél el.

Fő megállapítások:

- A varsói regionális bíróság hozott egy jogerős ítéletet két parlamenti képviselővel szemben, akik korábban elnöki kegyelmet kaptak.
- A büntetőbíróság és a Szejm elnöke – az Alkotmánybíróság határozatát figyelmen kívül hagyva – nem ismerte el a kegyelmi döntést, arra hivatkozással, hogy kegyelem csak jogerős elítélést követően lehetséges.
- A Szejm elnöke felfüggesztette a két képviselő mandátumát.

Fő jogállamisági probléma: jogállamiság és jogbiztonság sérelme.

A varsói regionális bíróság 2023. december 20-án kelt ítéletében Maciej Wąsik és Mariusz Kamiński parlamenti képviselőket két év börtönbüntetésre ítélte köztisztviselői minőségükben elkövetett bűncselekmények miatt.

Az Alkotmánybíróság ítélkezési gyakorlata szerint a lengyel Alkotmány 139. cikke korlátlan kegyelmi jogot biztosít a köztársasági elnöknek, amely lehetővé teszi számára, hogy akár jogerős ítélet után, akár az elsőfokú ítéletet követően is eltörölje annak következményeit, azaz egyaránt adhat végrehajtási és eljárási kegyelmet.

A bíróság ugyanakkor a képviselőket olyan cselekmények miatt ítélte el 2023-ban, amelyek tekintetében az elnök 2015-ben, az elsőfokú bíróság ítéletét követően kegyelmet adott nekik. A lengyel büntetőbíróságok ennek érvényességét a vonatkozó alkotmánybírósági határozat ellenére sem ismerték el, álláspontjuk szerint kegyelmet csak jogerős ítéletet követően lehet adni.

További jogsértésként a Szejm elnöke idő előtt és anélkül adott ki Maciej Wąsik és Mariusz Kamiński mandátumának megszüntetéséről szóló végzéseket, hogy a kiadmányozás napján szerepeltek volna elítéltként a nemzeti bűnügyi nyilvántartásban. A Szejm rendkívüli ellenőrzési és közügyekért felelős bizottsága a határozatot felülbírálta, ami egyenértékű annak kimondásával, hogy a képviselők nem veszítették el parlamenti mandátumukat. Ennek ellenére a Szejm elnöke önkényesen felfüggesztette a két képviselő szavazati jogát.

Ezt követően a Legfelsőbb Bíróság két kamarája is tárgyalta az ügyet párhuzamosan, ugyanis a kormányzat és a Legfelsőbb Bíróság az egyik kamara eljárási jogosultságát nem ismeri el, aminek következménye az lett, hogy a Szejm elnöke – nem meglepő módon – a jelenlegi kormánypártoknak kedvező ítéletet fogadta el.

10. Letartóztatták Michal Olszewski atyát, akivel szemben a fogvatartása során megalázó és embertelen bánásmódot alkalmaztak.

Fő megállapítások:

- Michal Olszewski katolikus papot, a Profeto Alapítvány kuratóriumának elnökét letartóztatásba helyezték, miközben az alapítvány jelentős kormányzati támogatást kapott egy központ építésére az erőszak áldozatai számára.
- A pap és ügyvédje szerint az atya megalázó és embertelen bánásmódban részesült a fogvatartás alatt, beleértve az ügyvédjével való kapcsolattartás megnehezítését, az indokolatlan bilincselést, továbbá éhezttették és korlátozták a mosdóhasználatát.
- Az ügyészek megpróbálták jogtalanul eltávolítani Olszewski védőügyvédjét, és a bűnüldöző szervek több jogszabályt is sértettek, beleértve az Alkotmányt és nemzetközi szerződéseket.

Fő jogállamisági problémák: kínzás, embertelen és megalázó bánásmód tilalmába ütköző magatartás, önkényes jogalkalmazás, állam és egyház szétválasztásának sérelme.

2024. március 26. és október 24. között Michal Olszewski katolikus papot, aki a Profeto alapítvány elnöke volt, letartóztatásba helyezték. Az alapítvány több tízmillió zloty támogatást kapott a kormány Igazságügyi Alapjából, amelyet egy központ megépítésére fordítottak Varsóban, az erőszak áldozatai megsegítésére. Olszewski letartóztatása és annak körülményei komoly vitákat váltottak ki.

A pap és védőügyvédje beszámolója szerint Olszewski atya a fogva tartás alatt többször is megalázó és embertelen bánásmódban részesült. A hatóságok megnehezítették számára, hogy kapcsolatba lépjen az ügyvédjével, és indokolatlanul megbilincseltek. Huzamos ideig megtagadták tőle az ételt, és a mosdó használatát.

Az ügyészség – Adam Bodnár irányítása alatt – megpróbálta jogtalanul eltávolítani Olszewski atya védőügyvédjét, Krzysztof Wąsowski, azt állítva, hogy ő tanú, nem pedig védőügyvéd. Ez a lépés súlyosan sértette a pap védelemhez való alapjogát.

A kormány irányítása alatt álló bűnüldöző szervek eljárása számos alkotmányos és büntetőeljárásjogi alapelvet sértett.

11. A vonatkozó törvénnyel szembenemve, a jogforrási hierarchia sérelmével, rendeletben liberalizálták az abortuszt.

Fő megállapítások:

- **Lengyelországban a szigorú szabályozás értelmében két esetben lehetséges abortuszt végrehajtani: az anya életének veszélyeztetése és a nemi erőszak következtében kialakult terhesség esetében.**
- **A Donald Tusk vezette kormány nem tudta átvinni a kormánypártok által dominált Szejmen az abortuszsabályozás liberalizációját, mert e kérdésben a kormányoldal sem egységes.**
- **Ezt követően a törvényhozást megkerülve, miniszteri iránymutatásban próbálták meg liberalizálni az abortuszt, amivel akár az azt követők büntetőjogi felelősségét is megalapozhatják.**

Fő jogállamisági probléma: jogforrási hierarchia megsértése.

A lengyel abortuszsabályozás az egyik legszigorúbb Európában. Az erről rendelkező 1993. évi törvény eredetileg három esetben engedélyezte a terhesség megszakítását: ha a terhesség nemi erőszak következménye, ha az anya élete veszélyben van, vagy ha a magzat súlyos, visszafordíthatatlan rendellenességekkel rendelkezik. A lengyel Alkotmánybíróság 2020-as döntése értelmében az abortuszt csak az első két esetben engedélyezték, így a magzati rendellenességek miatti terhességmegszakítás sem lehetséges.

2024 júliusában a baloldali pártok megkíséreltek egy törvénymódosítást, hogy szélesítsék az abortálási okok körét, de a kormánypártok nem tudták átvinni az általuk dominált parlamenten a döntést.

Miután a Szejmben nem sikerült módosítani a hatályos törvényt, a Donald Tusk vezette kormány egészségügyi minisztere normatív erővel nem bíró iránymutatással és irányelvvel szeretne volna módosítani az alapvető jogokat szabályozó törvényt, amivel egyértelműen sérült a jogforrási hierarchia.

Az egészségügyi miniszter intézkedései számos alkotmányos elvet sértenek, sőt megalapozhatják a miniszter „ajánlása” alapján eljáró orvosok büntetőjogi felelősségét is, mivel a lengyel kormányzat tudatosan jogsértésre hívja fel az orvosokat. Ezenkívül a magasabb szintű jogszabállyal való szembehelyezkedés felveti az Alkotmány 7. cikkéből levezethető jogkövető magatartás elvének megsértését is.

12. Az Alkotmányban megkövetelt, az egyházakkal való előzetes egyeztetés nélkül korlátozták a hittanoktatást az iskolákban.

Fő megállapítások:

- **Barbara Nowacka oktatási miniszter az óvodai és iskolai hitoktatást korlátozó rendeleteket hozott, anélkül, hogy – az Alkotmány rendelkezéseinek megfelelően – az érintett vallási közösségekkel egyeztetett volna. Intézkedése sérti az állam és az egyházak közötti kapcsolatok konszenzussal történő döntéshozatalának alkotmányos elvét.**
- **A miniszter semmibe vette az Alkotmánybíróságnak a rendelet alkalmazásának felfüggesztésére vonatkozó döntését, kétségbe vonva annak joghatását.**

Fő jogállamisági problémák: önkényes jogalkotás, alkotmányos követelmények megkerülése.

2024. április 30-án jelent meg a lengyel Kormányzati Tájékoztatói Központ honlapján egy rendelettervezet, amely módosítja az állami óvodákban és iskolákban a hittan megszervezésének feltételeiről és módjáról szóló szabályokat. A módosítás értelmében a vallás- vagy etikaórán részt vevő tanulók összevonhatók lennének osztályközi csoportokba. Az új szabályozás szerint, ha egy óvodában vagy iskolában egy osztályban hét tanulónál kevesebb fő jelentkezik hitoktatásra, akkor az intézmények osztályközi csoportokat hozhatnak létre.

Ez a módosítás azonban sérti a lengyel Alkotmány 25. cikk 3-5. bekezdését, mivel a miniszter a rendelet kibocsátását megelőzően nem állapodott meg az érintett vallási közösségekkel a változtatásról, amely sérti az állam és az egyházak közötti kapcsolatok konszenzussal történő döntéshozatalának elvét.

Malgorzata Manowska, a Legfelsőbb Bíróság elnöke 2024. augusztus 26-án kérelmet nyújtott be az Alkotmánybírósághoz az oktatási miniszter rendelete alkotmányosságának vizsgálatára. Az Alkotmánybíróság három nappal később ideiglenes intézkedésben felfüggesztette a rendelet rendelkezéseinek alkalmazását mindaddig, amíg azt el nem bírálja.

Másnap az Oktatási Minisztérium honlapján közleményt tettek közzé, amely szerint az Alkotmánybíróság határozatának nincs joghatása, az általa kiadott rendelet a törvényeknek megfelelően került kiadásra, valamint az 2024. szeptember 1-jétől alkalmazandó.

2024. október 1-jén Barbara Nowacka további módosítást terjesztett elő arra vonatkozóan, hogy a vallásórák számát a felére csökkentsék, és az iskolaigazgatók számára kötelezettséget fogalmazott meg arra vonatkozóan, hogy a vallás- és etikaórákat egy adott napon a kötelező tanítási órák előtt vagy után helyezték el.

HOUSE of TUSK

A J O G Á L L A M I S Á G Á R A

Az utóbbi rendelkezés a lengyel Alkotmány 70. cikk (1) és (4) bekezdése szerinti oktatáshoz való jog megsértését jelenti, mivel az gyakorlatilag akadályozza az önkéntes vallás- és etikaórák látogatását. A lengyel Alkotmány 53. cikkének (1) és (4) bekezdésében foglaltak – a vallásszabadság – szintén sérül a vallásoktatás esetében, továbbá sérülnek a szülői jogok is az Alkotmány 53. cikkének (3) bekezdéséből fakadóan.

2024. október 9. napján az egyház kérésére a Lengyel Köztársaság Kormánya Képviselőinek Közös Bizottsága és a Lengyel Püspöki Konferencia egyeztetést tartott a rendelettervezettel összefüggésben kialakított egyházi álláspont megvitatásáról, eredménytelenül. A megegyezés hiányát 2024. december 9-i egyházi közlemény erősítette meg, amelyben nemtetszésüket fejezték ki a kormányoldal elutasító fellépése okán.

Az Alkotmánybíróság 2024. november 27-én megállapította, hogy a 2024. július 26-án kihirdetett, a vallásoktatás átszervezését tartalmazó rendelet teljes mértékben alkotmányellenes. Az alkotmányellenesség fő oka a jogkövető magatartás elvének és a demokratikus jogállam elveinek megsértése volt azáltal, hogy a rendeletet az egyházak és más vallási egyesületek hatóságaival való társadalmi egyeztetés alkotmányos követelményének megsértésével adták ki. A határozat ellenére az oktatási miniszter 2025. január 17-én újabb rendeletet írt alá, amellyel megismételte az alkotmányellenes eljárást.

HOUSE of TUSK

A J O G Á L L A M I S Á G Á R A

Következtetések

Donald Tusk és kormánya kiemelkedően súlyos jogsértések sorozatával bizonyította, hogy a jogállamiság elve csak szavakban fontos számukra, a valóságban pedig semmibe veszik azt. Az Alkotmánybíróság delegitimálása, a bíróságok, az ügyészség erőszakos elfoglalása, az egyházak és az ellenzéki politikusokkal szembeni bosszúhadjárat alapjaiban rengeti meg a lengyel jogállamiságba vetett hitet. A konzervatív kormányokat előszeretettel a jogállamból leckéztető uniós intézmények eközben mély hallgatásba burkolóznak, ezzel menlevelet adva a varsói kormány jogsértéseinek. Az unió látványos félrenézése okkal vetheti fel a hallgatólagos vagy színpalak mögötti beleegyezés gyanúját. A lengyel jogállam válsága újabb ékes bizonyíték arra, hogy az ehhez kapcsolódó eljárások nem jogi és szakmai, hanem politikai alapúak, s nem valódi jogsértéseket, hanem politikai véleménykülönbségek kezelésére szolgál. A Brüsszelben kedvelt kormányok így valójában bármit megtehetnek, míg a jobboldali, szuverenista politikai vezetésű országokban a jogszerű is jogellenessé válik.